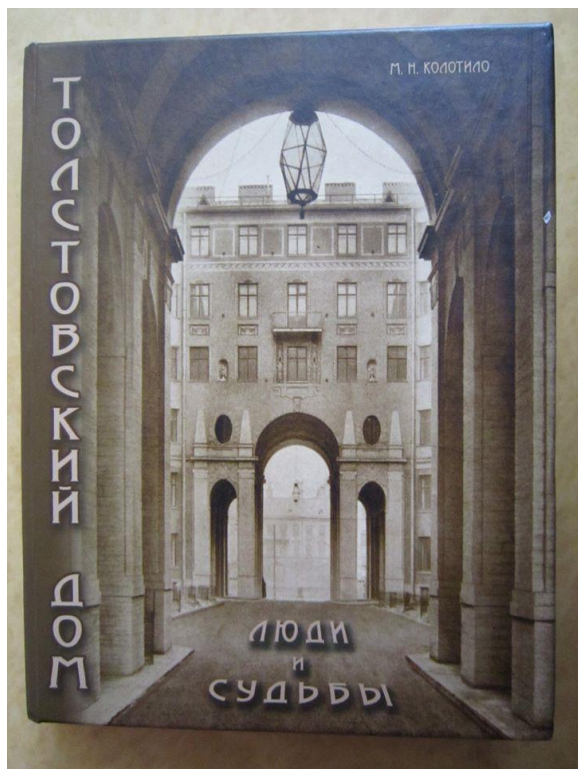

Един необикновен дом и неговите обитатели. Какво свързва героя от Шипка граф Толстой с една от най-известните сгради в Петербург

НАЦИОНАЛЕН ПАРК-МУЗЕЙ "ШИПКА-БУЗЛУДЖА"

Преди десетина години в Русия беше издадена книгата „Толстовски дом – хора и съдби“. Неин автор е Марина Колотило, дизайнер, изкуствовед и културолог. По време на своите проучвания за книгата, Марина Николаевна се обърна за съдействие и към Националния парк-музей „Шипка-Бузлуджа“. Щастливи сме, че изпратените от нас материали допринесоха за допълване на личността и живота на героя от Шипка граф Михаил Павлович Толстой и намериха място в тази прекрасна книга.

В центъра на Санкт-Петербург, на крайбрежната улица на река Фонтанка се издига необикновена сграда – това е знаменитият Толстовски дом. Знаменит по няколко причини – първо, тази красива сграда като част от центъра на града е обявена от ЮНЕСКО за Световно културно наследство, второ, през стогодишната ѝ история тя е обитавана от едни от най-

интересните хора на Русия – аристократи, художници, музиканти, артисти; и трето – построена е по поръчка на един позабравен от нас, българите, човек – граф Михаил Павлович Толстой, чието име носи и до днес.

Толстовският дом откъм улица Фонтанка

Граф Толстой е далечен роднина на световноизвестния Лев Николаевич, но в българската история той остава като руски полковник от Освободителната война, прославил името си на Шипка през 1877 година.

Полковник Михаил Павлович Толстой (1845 – 1913) Командир на 3-та Опълченска бригада и началник на Предната позиция при отбраната на Шипченския проход през лятото на 1877 г.

М.П. Толстой организира и ръководи Предната позиция по време на отбраната на Шипченския проход през август 1877 г. През първия ден от боевете той умело командува и разпределя малочислените сили на защитниците, които успяват да отблъснат непрестанните атаки на противника. Полковник Толстой допринася както за успешния изход на сраженията през първия ден, така и за спасяването на прохода през третия, решаващ ден от лятната Шипченска епопея. Когато турците овладяват Волинската височина и се устремяват към Централната батарея, той поверява командуването на позицията на своя заместник и отива на помощ на опасното място. С организирана контраатака Толстой и Липински спират неприятеля до пристигането на подкрепленията на ген. Радецки. Като командир на щурмовия отряд на колоната на ген. Скобелев в боевете при Шипка-Шейново на 9 януари 1878 г. полк. Толстой осъществява решителна атака срещу турския укрепен лагер от запад. В разгара на боя е ранен. За отличие при отбраната на Шипка полк. Толстой е награден с орден Св. Георги IV ст. с мечове и лента, а за отличие в боя при Стара Загора получава наградата Златно оръжие с надпис "За храброст". За щурма при Шипка-Шейново е представен за награждаване в следващ офицерски чин. След войната продължава да служи в руската армия до 1882 г., когато излиза в оставка вече с чин генерал-майор. През септември 1902 г. граф Толстой идва в България по повод 25-годишнината от Шипченската епопея и освещаването на Храм-паметник „Рождество Христово“ край село Шипка. Вълнуваща е срещата на ветераните опълченци с техния командир на Шипка. Михаил Павлович Толстой умира на 18 юли 1913 г. в Лозана, Швейцария.

Замислен като подходно здание, внушителният шестетажен Толстовски дом е построен през 1910-1911 г. по проект на арх. Ф.И.Лидвал в стил северен модерн. Този архитектурен стил се характеризира със свободен линеен рисунък и множество декоративни елементи – розетки, спирали, флорални мотиви. Планът му представлява анфилада от три просторни вътрешни двора, оформящи вътрешна улица, свързваща улица Фонтанка с улица Рубинщейн. Домът е бил оборудван по последна дума на техниката по онова време – сметопроводи, електричество, асансьори, собствено котелно, централна система за вакуумни прахосмукачки, хладилни отделения в кухнята. Апартаментите са били предвидени за хора от различни съсловия и различно имотно състояние – от скромни до разкошни. Това разделение се е запазило и до днес - скромни квартири и луксозни апартаменти. След смъртта на собственика – граф Толстой умира през 1913 година в Швейцария – стопанка на дома е неговата вдовица Олга Толстая, родена княгиня Василчикова. През 1918 година Толстовският дом е национализиран.

Освен че е в списъка на ЮНЕСКО, сградата фигурира и в „Златната книга“ на архитектурното наследство на Русия. Домът на граф Толстой е декор на редица филми – „Зимна вишна“, „Родена от революцията“, „Жената в бяло“ и на множество сериали, сред които и нашумелият „Бандитският

Петербург”. В сериала „Приключенията на Шерлок Холмс и доктор Уотсън” (1979-1981 г.) вътрешната улица на Толстовския дом „играе ролята“ на Лондон.

Кадър от сериала „Приключенията на Шерлок Холмс и доктор Уотсън”

Но истинското богатство на тази сграда са нейните обитатели, именно те творят необикновената история на Толстовския дом. По различно време в него са живели писателите Александър Куприн и Аркадий Аверченко, описаният от В. Пикул в романа „Нечиста сила” известен авантюрист княз Михаил Андроников, народният артист на РСФСР Лев Колесов, световноизвестната балерина Ирина Колпакова, шампионката по художествена гимнастика Татьяна Сац, певецът Едуард Хил, световноизвестният диригент Марис Янсонс и много други. Мнозина от тях и досега живеят в Толстовския дом. До края на живота си през 2011 г. там е живял и 76-годишният княз Андрей Петрович Гагарин – потомък от 31 поколения на основоположника на руската държава Рюрик. Още по-известни са гостите на дома – Анна Ахматова, Йосиф Бродски, Аркадий Райкин, Олег Басилашвили, Михаил Боярски. Навремето там се е мяркала дори зловещата фигура на Григорий Распутин, който използвал квартирата на княз Андроников за своите срещи.

Невъзможно е да се изброят всички знаменити обитатели на Толстовския дом. Сигурно е едно – по някакъв странен начин тази сграда е привличала необикновени хора, необикновени като дарования и съдби. В

продължение на век, те, както и самата Русия, преминават през възходи и падения – награждавани, обичани, прославени, гонени, интернирани, разстрелвани с едничката вина, че са част от цвета на руската интелигенция, повече от всичко допринесла за славата на Русия по света.

Тази сграда и нейните обитатели са толкова необикновени, че техните истории не могат да бъдат събрани само в една книга. Затова след излизането на „Толстовски дом – хора и съдби“ Марина Колотило издава цяла поредица - „Толстовски дом – съзвездие от имена“, „Толстовски дом – духът на мястото“, „Толстовски дом – квартирата на княза-чекист“ (за княз М.М.Андроников), „Толстовски дом – азбука на Алконост“, „Фееричен пътеводител на Толстовския дом“.

Мая Миланова

Зав.отдел „Връзки с обществеността“ при Национален парк-музей „Шипка-Бузлуджа“